

những truyện đó ai cũng phải tấm tắc khen ngợi. Đó là những viên ngọc quý xếp ngang hàng với những viên ngọc quý nhất trong kho tàng văn hóa nhân loại.

b. Một dân tộc có một trí tưởng tượng vô cùng phong phú. – Cũng những truyện trên đã chứng tỏ dân tộc ta có một trí tưởng tượng phong phú biết là chừng nào. Còn gì lãng mạn bằng giọt nước mắt của Mỵ nương rỏ vào chén ngọc làm chén ngọc làm chén ngọc tan rã. Còn gì lãng mạn bằng cái chết của hai anh em Tân Lang và nàng Lưu Xuân Phù rồi hóa thành cây trầu quắn lấy thân cau, bên dưới có hòn đá, để sau này kết thành màu thắm trong miếng trầu. Còn lãng mạn nào đẹp bằng cái chết thủy chung của Mỵ-Châu Trọng-Thủy rồi đưa đến hình ảnh hạt trai Nam Hải rửa vào nước giếng Cổ Loa...

c. Một quan niệm siêu việt về tình yêu. – Cũng vẫn ba truyện trên (Mỵ-Châu Trọng-Thủy, Trương Chi, Trầu Cau) còn cho ta thấy một quan niệm siêu đẳng về tình yêu. Với người Việt tình yêu luôn luôn vượt khỏi cái chết để chờ phút hòa đồng (truyện Trương Chi) hoặc để tiếp tục thể hiện ở một hình thức vĩnh cửu khác (Mỵ-Châu Trọng-Thủy, Trầu Cau). Trí tưởng tượng ta phong phú, tình cảm ta rồi rào nên mới vượt tới tình bạn cao quý như truyện **Lưu-Bình Dương-Lễ**, tình ruột thịt vô cùng cảm động như truyện **ba anh em họ Điền** – (truyện này tuy nguồn gốc ở “Kim cổ kỳ quan” nhưng vì quá hợp với tâm tình người Việt, nên qua lời Việt ngày nay câu chuyện đã Việt hóa hoàn toàn đi rồi.) Câu chuyện tuy tình tiết thật giản dị đơn sơ mà sao có sức gọi cảm mãnh liệt đến thế? Ba anh em đương thân yêu nhau như tay chân vì vợ người em út bần xin nên ép chồng đòi chia của bằng được để ra ở riêng. Người anh cả đem của cải của ông cha chia làm ba phần đều nhau, chỉ còn một cây cỏ thụ xanh tươi định đến hôm sau sẽ chia nốt. Hôm sau ba anh em ra tới nơi thấy cây đã chết khô. Người anh ôm cây khoắc nước nở khiến người em thứ hai buồn rầu nhìn anh Cả an ủi: “Một cây cỏ thụ héo chết vật thứ là gì mà anh phải tiếc?”

Người anh nước nở rằng:

- “Đâu phải anh khóc cái cây chết khô. Anh khóc là cảm nghĩ loài thảo một mà cũng sợ cảnh chia ly. Hôm qua đây cây còn xanh tươi, chỉ vì nghe anh em mình định chặt xuống chia nhau mà cây xanh cũng phải khô héo.”

Hai vợ chồng người em thứ ba òa khóc xin hai anh tha lỗi và từ đó lại ở chung với nhau thân yêu như chân tay.

Bài thơ lâm ly của cụ Nguyễn Khuyến không cụ Dương Khuê:

Rượu ngon không có bạn hiền,

Không mua không phải không tiền không mua.

Chuyện có thể là nói quá ra không thực nhưng tình thực. Cũng như đây chuyện cây chết khô không thực nhưng tình anh em của người Việt thì đầm thắm hồn nhiên như thế thực.

Hình như Hoffmann có viết một truyện “Người mất bóng” đại ý như sau:

“Xưa tại ngoại thành Mạc Tư Khoa có một thiếu nữ tuyệt đẹp. Một chàng nông dân từ phương xa đến muốn được kết duyên cùng nàng. Nàng ra điều kiện phải cho nàng lấy bóng. Người nông dân bằng lòng, chàng ra đứng trước gương và thấy bóng mình trong gương tự nhiên mất đi. Ở với nàng được mấy năm chàng sinh lòng nhớ vợ nhớ con ở nhà, xin với nàng cho được về thăm nhà ít bữa rồi trở lại ngay. Nàng hết lời can ngăn mà không được. Tới nhà vợ con chàng vui vẻ đón mừng nhưng khi chàng đến đứng trước gương thì vợ chàng hốt hoảng nhận ra chàng mất bóng và ngờ chàng là ma hiện về. Chàng thú thực và kể lại hết đầu đuôi câu chuyện. Nghe theo lời vợ, chàng bán hết ruộng nương ra đi chuộc bóng, nhưng khi đến chốn cũ chỉ thấy cảnh hoang phế không tìm thấy lâu đài cũ đâu. Chàng phát điên, đi la cà đây đó, thỉnh thoảng lại thốt lên câu ai oán: “Trả bóng ta đây trả bóng ta đây!”

Nghệ thuật là chủ quan. Giải thích một tác phẩm nghệ thuật lại qua một lần chủ quan nữa. Vậy xin các bạn lượng thứ cho cách giải thích chủ quan sau này tôi tìm hiểu ngụ ý câu chuyện của Hoffmann theo ba quan điểm: